

Záběry a komentáře renomovaného jugoslávského rusisty

Kosanović, B.: Tajne života i stvaralašta. Krokovi, Sremski Karlovci 1999.

Slova v titulu této recenze nejsou náhodná: rozsáhlý výbor z rusistické aktivity novosadského profesora Bogdana Kosanoviće jsou skutečně záběry a komentáře: záběry děl a jejich tvůrců a komentáře k rusistickému a širše slavistickému dění – renomé získal autor zejména pracemi o ruské avantgardě; jeho pohled se současně hluboce zaráývá do jugoslávské celistvosti, té, která už zanikla nebo se dále bortí. Neboť právě kulturní Jugoslávie 70.-80. let byla prostředím, v němž se rusistika a slavistika rozvíjely poměrně volně a kde naši „odstavení“ badatelé (namátkou třeba Oleg Sus nebo Miroslav Drozda) mohli publikovat nebo se dokonce osobně prezentovat. Souvislosti s dneškem a jejich posouzení ponechávám na soudném čtenáři.

Poznal jsem Bogdana Kosanoviće na jedné olomoucké rusistické konferenci na počátku 90. let a znovu jsem se s ním setkal na IX. kongresu Mezinárodní asociace učitelů ruského jazyka a literatury MAPRJAL v Bratislavě roku 1999: jeho sarkastický temperament a fascinující sečtělost se projevy i v tomto výboru z díla. Především v první části, a to v nekonjunkturálních analýzách díla Michaila Šolochova (kde také bedlivě sleduje polemiky kolem autorství Tichého Donu), ruské literatury a revoluce, Michaila Bulgakova a perestrojkové situace. Vynikající jsou jeho průhledy do ruského kulturního života a jeho atmosféry v sondách díla Pasternakova (Doktor Živago), Solženicynova a ruského divadla v čase glasnosti. Střízlivé jsou jeho komentáře rusistického a slavistického dění a především literární interview (Šolochov, Leonov, Astafjev, Miłosz). Zde se ukazuje autorův širší slavistický záběr, stejně jako v jeho komentářích sovětských a ruských literárních časopisů a v četných recenzích, jejichž význam překročil dimenzi příležitostného textu (poetika skazu, Isaak Babel, Andrej Bitov, ruský imazinizmus, japonské a korejské pojetí Dostojevského apod.).

Bogdan Kosanović, který je specialistou na avantgardu, se tu jeví jako kulturní činitel, mediátor slavistického dění a praktický komparatista s přesahem k literární teorii a metodologii. Jeho texty obepínající období 1965-1999 jsou také svéráznou kronikou jugoslávské literární vědy, panoramatem metodologií a mozaikou literárních a vědeckých sporů. Je to kniha, kterou nelze při studiu poválečné evropské slavistiky obejít.

Ivo Pospíšil

Přinoški k stawiznam serbskeho pismowstwa lět 1945-1990. Zbërník. Red. Mërcin Völkel, Ludowe nakladnistwo Domowina, Budyšin 1994, 300 s.

Sborník vyšel už v demokratických poměrech, v předmluvě se však píše (s. 7): „Manuskripty su přewažnje nastali před lëtom 1989, a wone noša na sebi znamjenja woneho časa.“ Od roku 1989 do roku 1994, to znamená v období pěti let, bylo ovšem možné texty přepracovat či aspoň upravit. Ve vydané podobě mají často reálně socialistický ráz.

Oddíl, nadepsaný *Próza*, zpracovala Lucija Hajnec. Oddíl *Lyrika* je dílem Christiany Piniekové. Měrcin Völkel, redaktor sborníku, napsal oddíl *Dramatiska literatura*. Marta Ziolkowska-Sobecka nazvala svůj příspěvek *Dzęcaca a mlodzinska literatura*. Cyril Pjeh napsal *Nabožna literatura*. *Ludowe basnistwo* je dílem France Šěna. Ředitel Lužickosrbského institutu v Budyšině Dietrich Scholze přispěl oddílem *Přelozkova literatura* a Franc Šěn napsal rovněž *Literarna wědomosc*. Od zemřelého českého autora Jana Petra je oddíl *Wědomostna literatura* a Měrcin Völkel nazval závěrečný úsek sborníku *Literarna kritika*.

V poznámkách se uvádí zejména práce Antonína Frinty *Lužičtí Srbové a jejich písemnictví* z roku 1955 a také další čeští (a ovšem i polští a jiní) sorabisté jsou často citováni. Významnou úlohu hraje v životě lužických Srbů náboženská literatura (katolická i protestantská). Proto nepřekvapuje, že je této literatuře věnován samostatný oddíl.

Sborník slouží zároveň jako pramen bibliografických informací. Jsou však roztroušeny zčásti v textu, zčásti v poznámkách pod čarou. Je škoda, že nebyl připojen zvláštní bibliografický oddíl. Texty sborníku byly vydány s pětiletým zpožděním – a tato poznámka má rovněž několikaleté zpoždění od vydání knihy. Jejím cílem je upozornit na tuto publikaci ty zájemce, kteří sorabistickou produkci soustavně nesledují.

Antonín Měšťan

Time, G. A.: Německaja literaturno-filosofskaja mysl XVIII-XIX vekov v kontekste tvorčestva I. S. Turgeněva (genetičeskije i tipologičeskije aspekty). Mnichov 1997, 140 s.

Ve své studii autorka v šesti kapitolách na konkrétních ukázkách z děl Turgeněva, jeho současníků – literárních kritiků (Bělinskij, Gercen), a také německých filozofů (Schopenhauer, Hegel, Goethe, Schiller, Feuerbach, Schelling) ukazuje, jak velký odraz našla Turgeněvova studia v Německu a jeho zájem o německé filozofy v jeho tvorbě a myšlení. Navazuje tak na svou práci na téma *Turgenew i Germania* ještě z dob svých studií.

Po obsáhlém úvodu následuje kapitola nazvaná citátem z korespondence Turgeněva: *Filosofskoje ubeždenije každogo jest' jeho sozdanije* (1840). Zavádí nás do doby Turgeněvových studií na berlínské univerzitě, kde se seznamoval s německou filozofií a jejími hlavními představiteli (v této době jde především o Schellinga a Hegela), kteří prostřednictvím svých děl spoluvytvářeli jeho filozofické přesvědčení a měli později značný vliv na jeho světový názor a literární tvorbu vůbec.

Kapitola druhá nazvaná *Člověk jako osobnost a „příroda“* se zabývá všudypřítomnými tématy v Turgeněvově díle – „přírodou“ a „hrdinou-osobností“. Autorka shledává v jeho díle paralelu mezi dvěma typy turgeněvovských hrdinů (hrdina harmonický, hrdina k harmonii směřující) a schillerovskými kategoriemi „přírodní“ a „morální“, „naivní“ a „sentimentální“. Neopomíná ani kategorie „víry“ a „nevíry“ staví do opozice člověka jako individualistickou osobnost a Přírodu, jejíž vlastní přírodní podstata je